

ÖĞRETMENİN EĞİTİM FELSEFESİ YA DA ÖĞRENME VE ÖĞRETMEYE DAİR İTTİHAZ OLUNASI İLKELER

Alpaslan DURMUŞ

Eğitim uzmanı - EDAM Genel Müdürü

Hatırla ve Hatırlat

Kitabullah'la başla, Kitap elinden tutsun...

Ve daima ibadet bilinciyle...

Ve daima hesap vereceğini bilme diriliğiyle...

Niyetini halis tut, Rabbin yüzüne, bedenine bakacak değil, kalbini kolla ve başla...

Öyle bir zamanda ve konumdasın ki yaptığın her işle bir insanı ateşten kurtarıyormuşsun gibi azimle ve ağır ağır acele ederek... Ağır ağır; çünkü sekînet sükûnetle gelir. Acele ederek; çünkü yolunu gözleyen daha çok insan var.

Cemaatle ol, cemaat ol. Bu dünyaya tek gelip tek gidecek ve tek başına hesap verecek bir "bir"ey olduğunu unutmadan. Dolayısıyla kimsenin senin yükünü yüklenmesini bekleme, kimseye yük olma, kimseyi oyalama.

Herkesin bir cevheri vardır; hiç kimse herkes değildir. Herkesi kendi farklılıkları içinde kabul et. Herkesle çalışabilmeyi becer. Her tür farklılığı gözet. Her engeli anlamaya çalış. Her engeli aşmaya çalış.

Başkalarının birikimlerinin farkında ol, bilgilerine saygılı ol... Onlara akıllarına/birikimlerine göre hitap et.

Var olanla yetinmeyi bil.

Var olan imkânları sonuna kadar kullan. Her zaman tasarruflu ol.

Akarsu dahi olsa israf etme... Harcadığın, sana emanet.

Her zaman çerçeveleri zorla. İyi ve güzel için olduğunda, yetinme elindekiyle; ama sadece iyi ve güzel uğruna olsun yetinmezliğin...

Her zaman iyilik düşün, iyilik et, veren el ol. Dostların senin orada olduğunu, uzanacak bir el aradıklarında senin orada olacağını bilsinler.

İhtiyatı asla elden bırakma...

Zamanın kıymetini bil, saygılı ol.

Zamanının kıymetini bil, saygılı ol.

Başkalarının zamanının kıymetini bil, saygılı ol.

Yoldaki bir engeli kaldırmak imandandır. Ortada kalmış herhangi bir iş için herkesten önce kendini sorumlu gör. Hakkı tutup kaldırmada yardıma koşan herkese karşı hürmetli ve sevgi dolu ol.

İşini dört elle sarılarak yap. Yapılırken heyecan duyulmayan işlerde hayır yoktur.

Başına gelenleri dert etme. İnsana olanlar değil, o insanın içinde olanlar önemlidir; içindeki ateşi asla söndüremesin dışındakiler. Her acı imtihanın bir parçası... Altın nasıl ateşle imtihan olunursa, elmas nasıl yontulmadan kusursuz olmaz ise insan da öyle... Söylerkenki kolaylığında olmasa da sabır, sabır, sabır...

İdeallerinin peşinden koş. O hep senden uzakta olacaktır. Ama sen de onun peşinde...

Bu yolun sarp ve yokuş olduğunu baştan kabul edecek kadar gerçekçi ve öngörülü ol. Gönül verdiği gaye uğrunda, deryaları geçip gitmeye azimli ve kararlı... Varıp hedefine ulaştığında da her şeyi sahibine atfedecek kadar olgun, edepli ve saygılı... Ve yine de muhtemel kibir veya hataların için tövbe et, tesbih et, dua et... Ölmedikçe ümit var, af için...

Planların tutmadığında, birliğin dağılıp dirliğin bozulduğunda ümidini yitirme, inançlı ol! Yeniden kanatlanıp zirvelerde kanat çırttığı zaman ise mütevazı ve müsamahalı...

Hadi canlan. Hareketlen. Harekete geç. Harekette bereket vardır.

Kitap elinden tutsun...

Daima ibadet bilinciyle...

Ve daima hesap şuuruyla...

Öğretmenin eğitim felsefesi denildiğinde bir öğretmenin temel bakışını ve yaklaşımlarını belirleyen, öğretimin düzenlenip yürütülmesine ışık tutabilecek nitelikte temel fikirler toplamını kastediyoruz. Bu fikirler, insana, eğitime, öğretmenlik mesleğine ve öğrenciye dair bakışı/yaklaşımı belirlediği gibi bir eğitim-öğretim programının düzenlenip uygulamaya konmasından, ders araç gereçlerinin seçimine kadar tüm etkinliklerde hareket noktasını teşkil eder ve kılavuzluk yapar. Bu nedenle, bu fakir ve ilkeleri bilmek, her eğitimcinin doğru ve sağlam eğitsel davranışlar geliştirmesine yarar.

1 Bütünlük

Ormanı gözden kaçırma!

Eğitim, her yönüyle bir bütündür. İnsanın eğitimi söz konusu olduğu zaman, bedensel, zihinsel, duygusal, toplumsal ve ahlâkî eğitimin hepsinin birbirleriyle ilişkili olarak ve bir bütün hâlinde ele alınması gerekir. Eğitimde bütünlük ilkesi, eğitime konu olan her şeyde, “uygunluk”, “denge”, “tamlik” olması gerektiğini belirtir.

2 Bireysellik

Hiç kimse herkes değildir!

“Kişiye görelilik” ilkesi de denebilecek bireysellik, “öğrencinin o anda içinde bulunduğu bedensel, sosyal, zihinsel duygusal ve ahlâkî özelliklerinin tümünün göz önünde bulundurulması ve öğrenciye yapılacak her türlü etkinin bu farklılıklara uygun olması” anlamına gelir. Bu ilke ile öğrencilerin her birinin kendine has özellikler taşıyan bireyler olduğunun altı çizilir. Dolayısıyla öğretimin öğrenciye uygun olarak yürütülmesi, öğrencinin öğrenmesini engelleyen durumların gözlenmesi ve giderilmeye çalışılması, öğrencinin öğrenme gücünün ve hızının bilinmesi, öğrencilerin kişisel sorunlarıyla ilgilenilmesi ve bunlar için çözüm yolları aranması, derslerin öğrencilerin aktif katılımını sağlayacak biçimde düzenlenmesi gibi hususları kapsamaktadır.

3 Somuttan Soyuta

Önce dokun sonra soyutla!

Bir konunun sunumunda, ne kadar çok duyu organı uyarılırsa, o kadar çok duyum meydana gelir. Bu duyumların meydana getireceği algı da, o kadar sağlam olur. Yani o konu anlamlı bir biçimde tanınır ve kavranır. Dolayısıyla konular, öğreticiler tarafından mümkün olduğu kadar somutlaştırılmalıdır. Öğrencilerin birikimleri arttıkça, akli melekeleri geliştikçe ve deneyimleri biriktikçe somut kavramlar üzerine soyut kavramlar eklenebilir.

4 Bilinenden Bilinmeyene

Bilinenler bilinmeyenlerin garantisidir.

Öğrenci, yeni bir konuyu öğrenmeye başladığı zaman, daha önce öğrenmiş olduğu konularla ilişki kurabilirse daha çabuk ve kolay öğrenir. Bu şekilde kendi kendine etkinlik göstererek kendine güveni artar. Öğretici de yeni bir konuyu öğretirken, öğrencinin eski bilgilerine ne derece dayandığını bilmeli, yeni konuya başlamadan geçmiş dersi tekrar ederek kalıcılığı sağlamalıdır. Bunların yardımıyla bilinmeyenlerin öğrenilmesi daha çabuk ve kolay olur.

5 Yakından Uzağa

Halka be halka, içten dışa!

İnsan, içinde bulunduğu çevre ile sürekli etkileşim içindedir. Onu saran yakınındaki eşya ve olaylarla karşı karşıyadır. Bu sebeptendir ki insan önce yakınındaki varlıklara ilgi duyar, onları tanır. Öğretime bireyin yakın çevresinden başlamak öğrencide güven oluşturacağı için öğrenme daha kolay gerçekleşir. Nitekim eğitim programlarında öğrenilecek konular, çocuğun en yakın çevresi olan ailesinden başlayarak; okulu, köy veya mahallesi, kasabası, şehri, bölgesi, ülkesi, komşu ülkeler, dünya ve evrene doğru uzanan bir sıra içinde verilir. Somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene doğru gerçekleştirilecek bir öğretim yakından uzağa ilkesiyle tamamlanır.

6 Hayata Yakınlık

Hayat için öğren ve öğret!

“Hayatîlik ilkesi” de denen hayata yakınlık ilkesi, öğretim konusunun seçiminde, işlenmesinde ve değerlendirilmesinde günlük yaşamın ihtiyaçlarının temel alınmasını amaçlar. Öğretim programlarının öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve sorunlarına göre düzenlenmesi, bu görüş ve anlayışın bir sonucudur.

7 Açıklık

Gör, kokla, dokun, işit, tat!

“Ayanîlik ilkesi” de denen açıklık ilkesi, öğrencileri; nesnelere, olaylar ve kişilerin bizatihi kendileriyle karşılaştırmak, onlardan etkilenmek ve zihinsel etkinlik için izlenim almak gerektiği görüşünü savunan temel bir davranış biçimini anlatır. Bu ilke, öğrenmenin duyu organlarıyla, özellikle görme, işitme, dokunma organlarıyla temas ya da etkileşim sonucu gerçekleşebileceğini anlatır. Yani, öğrenmenin ham maddesi olan tecrübe, beş duyu aracılığıyla nesne ya da olayın kendisinden alınır. Duyular öğrenme sürecine katılmazsa, etkili bir öğrenme gerçekleşmez.

8 Rehberlik

Yanında ol, elinden tut!

Rehberlik, ferdin verimli bir biçimde gelişmesinde, hayata uyum sağlamasında gerekli olan tercihleri, planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması, bu tercih ve kararları yürütmesi için ferde yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır. Eğitimde rehberlik ilkesi öğrencilere, öğrencilerin ihtiyaç ve ilgilerine duyarlı olmak ve öğretim programlarını bu duyarlılıkla uygulamak sorumluluğunu yükler.

9 Toplumsallık

Gel bize, katıl bize!

Ferdin kişiliğini etkin bir biçimde geliştirmesi, toplumsal birikimi edinmesi ve toplum içinde yaşayabilmesi için, toplumun birtakım değerlerini, kurallarını ve alışkanlıklarını öğrenmesi, özümsemesi ve bunlara uygun davranışlar geliştirmesi anlamına gelen toplumsallık, eğitimin bireyi cemaate katma işlevinin ifadesidir.

10 Ekonomiklik

Hep daha azıyla hep daha çok!

Öğretim sürecinde, ders konularının işlenmesinde, öğretim ya da diğer şahsî ihtiyaçların giderilmesinde, mekândaki eşyaların, derslik ve diğer öğretim araçlarının kullanılmasında en az zaman, emek ve enerji kullanımı hedeflenmelidir.

11 Öğrenci Eylemi

Harekete geçir!

Öğrenci tarafından işlenmeyen bir içeriğin, sadece aktarılması, öğrenciyi, pasif, kabul edici bir tavra yöneltir. Oysa eğitim, öğrencinin pasifliğine karşıdır. Edilgen öğrenci yerine, öğrencinin aktivitesini istemektedir. “Aktivite ilkesi” adı da verilen bu ilke, öğrenciye, öğrenmeye imkân sağlayan bir rol yükler.

12 Süreklilik ve İstikrar

Tekrar tekrar tekrar et!

Başarılı bir ders, öğrenme içeriklerinin öğrenci tarafından içselleştirilmesinin yanı sıra, öğrenilen bilginin tekrar edilmesi yoluyla güvence altına alınmasını ve kazanılan becerilerin alıştırma yoluyla kullanılmasını da hedeflemelidir.

13

Israrlılık

Israrlı ol!

Bu ilke ile öğrenenin, öğreticinin bilgisini elde etmek için ısrarlı olması; öğreticinin ise öğrencinin öğrenme konusuna dikkatini çekmek, içeriği öğrenmesini ve bu içeriğe ilgisinin diri kalmasını sağlamak için azimli olması kastedilmektedir.

14

Farkındalık

Bak ve gör!

Öğretim sürecinde öğrenci, çevre, ders programları gibi konularda öğretici tarafından yapılacak gözlemlerde ve bu gözlemlere dair değerlendirmelerde “uyanık” olunmasının anlatılmak istendiği bu ilke, aslında gözlemlerde hedeften sapmalar olabileceğine dikkat çekmektedir. Öğrenciye bakan tarafıyla da ilke, öğrenme amaçlı deney ve gözlemler başta olmak üzere öğrencinin sürekli farkındalık hâlinde olmasını işaret etmektedir.

15

Fırsat

Fırsatları kaçırma!

Bu ilke eğitim-öğretim sürecinin tarafları olarak öğrenci ve öğreticinin yaşadıkları ortak süreç esnasında ortaya çıkabilecek imkânlara duyarlı olmalarına işaret etmektedir ki bu yönüyle ekonomiklik ilkesiyle güçlü bağlantısı dikkat çekecektir. İlke, özellikle öğreticiye, eğitim programının tamamına hâkim olmasını, ileride gündeme gelecek bir program başlığını da öncesinden zihninde tutmasını, böylece doğabilecek fırsatlardan faydalanarak programda takdim tehirlere yapmasını önermektedir.

16

Adım Adım İlerleme

Gerektiği kadar ve gerektiğince!

“Tedricilik İlkesi” de denebilecek bu ilke ile program içeriklerinin öğretilmesi ve öğrenilmesi sürecinde acele edilmemesi, her bir program unsurunun zamanı geldiğinde ve yeterli eğitim olgunluğu oluştuğunda gündeme alınması kastedilmektedir. Bu ilke, varılacak noktaya dikkat çekmesi yönüyle *bütünlük*, öğrencinin hazır bulunuşluğuna ve öğrencinin kendi hızında öğrenmesine işaret etmesi yönüyle *bireysellik*, zaman ve yeterliliklere dikkat çekmesiyle de *yakından uzağa* ilkeleriyle ilişkilidir.